

Examen VMBO-GL en TL

2021

tijdvak 2
maandag 14 juni
13.30 - 15.30 uur

Nederlands CSE GL en TL

Dit examen bestaat uit 36 vragen en een schrijfo opdracht.
Voor dit examen zijn maximaal 51 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

De wereld is dol op het Nederlandse ‘niksen’, maar doen we dat wel?

(1) Ineens is er wereldwijd belangstelling voor het fenomeen ‘niksen’. In Nederland zijn we, als we internationale media moeten geloven, 5 massaal aan het niks: lekker naar opdrogende verf kijken, uit het raam staren of uren in een warm bad dobberen. Herkenbaar? Niet echt. Maar toch zouden we het vaker moeten 10 doen.

(2) Na het Deense ‘hygge’ (knusheid), het Zweedse ‘lagom’ (voldoende is goed genoeg) en ‘friluftsliv’ (buitenleven) en het Japanse ‘ikagai’ 15 (reden van bestaan) zijn de Amerikanen op een nieuw fenomeen gestuit: het Nederlandse ‘niksen’.

(3) “Niksen is eigenlijk dat je even geen doel hebt”, stelt Jelle Hermus, 20 auteur van het populaire boek ‘Steeds Leuker’. Volgens de schrijver is het ontzettend belangrijk dat mensen af en toe een lege agenda hebben. Het komt steeds minder 25 voor. “Het is helemaal niet leuk om ‘niks doen’ op Instagram te zetten”, grapt hij cynisch. “Dus voelen vooral jongeren steeds de drang om ‘iets te

ondernemen’. Met als gevolg dat een 30 burn-out op de loer ligt.”

(4) Beter is het om af en toe een vrije dag te nemen zonder enig doel. “Ik doe dat sinds anderhalf jaar en neem me elke keer voor om geen voorop- 35 gezet plan te hebben voor die dag. Dus geen afspraak met mezelf om te tuinieren, stofzuigen of de was te doen. Heerlijk, want dan stel ik mezelf ook niet teleur als ik tot niets 40 kom. Zo kom ik tot rust.”

(5) “We moeten wat beter naar dieren kijken. Zoals katten, die dagenlang in een hangmatje naast de verwarming liggen te soezen. Slim, want zo sparen ze hun energie. Ook chimpan- 45 sees nemen de tijd om in hun nest te rusten. Het is niet alleen ideaal, maar ook nog eens effectief”, legt bioloog Patrick van Veen uit. “We hebben het 50 simpelweg nodig voor het verteren van ons voedsel en voor het herstarten van de hersenen”, aldus Van Veen. “Eten, drinken, ademen én slapen zijn basisbehoeften. Die 55 moeten we in acht nemen, anders gaat het niet goed.”

(6) Nederlanders zijn weliswaar goed in niks, ze schamen zich er ook een beetje voor. “Dus combineren we 60 het vaak met een bezigheid waar weinig hersenactiviteit voor nodig is”, stelt de bioloog. “Er is toch weinig zo rustgevend als op de wc even de sociale media langslopen. Je scrolt, 65 swipet en liket zonder dat je er veel moeite voor moet doen. Dat is ook niks, wat mij betreft.”

(7) Carolien Hamming, stresscoach, raadt niks vaak aan aan patiënten met burn-outklachten. “Het zit immers helemaal niet in onze calvinistische¹⁾ volksaard om te luiëren. We worden opgevoed met het idee dat we ons altijd nuttig moeten maken.”

(8) Maar in vergelijking met andere nationaliteiten zijn Nederlanders gezegend met veel eigen uurtjes, blijkt uit een onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Per saldo besteden Nederlanders op een dag minder tijd aan verplichtingen, zoals werk of zorg, dan inwoners van andere Europese landen. En een vierdaagse werkweek is hier, in

85 tegenstelling tot andere landen, heel normaal, terwijl we gemiddeld wel vijftientig vakantiedagen per jaar hebben. Amerikanen en Canadezen daarentegen moeten het met een schamele zestien dagen doen.

(9) Nederlands of niet, Hamming pleit wel voor het ‘lekker niks’. Door de komst van internet en oneindig veel televisiezenders staan we altijd ‘aan’.

95 “Het is goed om ook af en toe helemaal ‘uit’ te staan. Als het je thuis niet lukt, ga je lekker naar een wellnessoord. Laat je masseren en nip aan je theetje. Dan kun je pas echt goed niks.”

*naar een artikel van Renske Baars,
Algemeen Dagblad, 26 januari 2018*

noot 1 calvinistisch: hardwerkend en sober

Tekst 1 De wereld is dol op het Nederlandse 'niksen', maar doen we dat wel?

- 1p 1 Deze tekst wordt op verschillende manieren ingeleid.
→ Welke **drie** manieren worden in alinea's 1 en 2 van deze tekst gebruikt?
Noteer de nummers van deze manieren in de uitwerkbijlage.
- 1 door het advies van de schrijver over niksens weer te geven
 - 2 door vooraf een samenvatting over het nut van niksens te geven
 - 3 door het internationale beeld van het Nederlandse niksens te beschrijven
 - 4 door andere populaire verschijnselen op te sommen
 - 5 door voorstanders van het fenomeen niksens op te noemen
 - 6 door een aantal vragen over niksens te beantwoorden
- 1p 2 Waarin verschilt alinea 5 met alinea's 3, 4 en 6?
- A Alinea 5 bekijkt de lichamelijke kant van niksens; de andere alinea's bespreken ons gevoel bij niksens.
 - B Alinea 5 benoemt de basisbehoeften van mensen en dieren; de andere alinea's gaan over ontspanning.
 - C Alinea 5 gaat over luierende dieren; de andere alinea's gaan over niksende mensen.
 - D Alinea 5 laat alleen een bioloog aan het woord; de andere alinea's laten meerdere deskundigen aan het woord.
- 1p 3 "Nederlanders zijn weliswaar goed in niksens, ze schamen zich er ook een beetje voor. 'Dus combineren we het vaak met een bezigheid waar weinig hersenactiviteit voor nodig is', stelt de bioloog."
(regels 57-62)
Wat is het verband tussen de eerste en de tweede zin?
- A De tweede zin noemt een gevolg van de informatie in de eerste zin.
 - B De tweede zin vat de informatie uit de eerste zin samen.
 - C Beide zinnen vormen samen een opsomming.
 - D Beide zinnen vormen samen een tegenstelling.
- 1p 4 In alinea 7 spreekt Hamming over onze calvinistische (hardwerkende) volksaard.
Hoe wordt deze volksaard in alinea 8 enigszins tegengesproken?
door middel van
- A een overzicht van de vrije uren in andere landen dan Nederland
 - B een voordeel van de verplichtingen en taken van Nederlanders
 - C redenen voor burn-outklachten bij inwoners van andere landen
 - D voorbeelden van de vele eigen uurtjes die Nederlanders hebben

- 1p 5 Wat is het belangrijkste doel van deze tekst?
De tekst moet de lezer vooral
- A adviseren over de prettigste manieren om te niksen.
 - B informeren over de verschillende voordelen van niksen.
 - C overhalen om zo veel mogelijk te gaan niksen.
 - D overtuigen van de biologische functies van niksen.
- 1p 6 Wat is de hoofdgedachte van deze tekst?
- A Amerikanen zoeken een nieuwe manier om te ontspannen en komen bij het Nederlandse niksen uit.
 - B Jongeren voelen niet veel voor niksen, want dat maakt geen indruk op hun vrienden op Instagram.
 - C Niksen heeft veel positieve effecten op ons, maar we vinden het lastig om ons eraan over te geven.
 - D Niksen is een effectieve manier om voedsel te verteren en de hersenen te herstarten.

Tekstfragment:

Ons Nederlandse 'niksen' is een trend in het buitenland

(1) Is niksen voor jou een eitje? *Lucky you!* Want voor veel mensen is het moeilijker dan gedacht. Ook in Nederland lijkt het alsof alles almaar productiever en effectiever moet. Daar komt nog bij dat er zo veel leuke dingen te doen en te zien zijn. Om te beginnen al op je mobiele telefoon. Die rustmomenten die je vroeger automatisch had op een dag, moet je nu zelf gaan inroosteren. Best moeilijk, als je bedenkt dat het ook nog steeds niet echt heel cool is om te zeggen dat je in het weekend 'niks' hebt gedaan.

(2) "Wat niksen zo toegankelijk maakt," stelt Olga Mecking in het Amerikaanse tijdschrift *Woolly Magazine*, "is dat je er zo weinig voor nodig hebt. Je hoeft geen dekens klaar te leggen en kaarsen aan te steken, zoals bij hygge. En je hoeft jezelf ook geen bewustwordingstechnieken aan te leren, zoals bij mindfulness. Je kunt het overal doen en je gedachten mogen lekker zwabberen. Het komt gewoon neer op heerlijk niks doen."

(3) "Het enige wat je moet doen, is die innerlijke stem de mond snoeren die fluistert dat je wat nuttigs moet gaan doen. En dat maakt niksen alsnog best moeilijk", concludeert Mecking.

naar een artikel op internet (evajinek.kro-ncrv.nl)

- 1p 7 De schrijver van het tekstfragment stelt dat niksen voor veel mensen moeilijk is, mede doordat er zo veel leuke dingen te doen en te zien zijn, zoals op je mobiele telefoon.
→ Zou bioloog Patrick van Veen (alinea's 5 en 6 van de hoofdtekst) het eens zijn met de schrijver van het tekstfragment?
Vul de zin in de uitwerkbijlage aan en licht je antwoord toe.
- 1p 8 Stresscoach Hamming (alinea 9 van de hoofdtekst) meent dat je naar een wellnesoord kunt gaan om te niksen.
Olga Mecking (tekstfragment) zou daar iets tegenin kunnen brengen.
→ Welke beweringen in de uitwerkbijlage zouden van Mecking kunnen zijn volgens de informatie in het tekstfragment?
Zet bij elke bewering een kruis in de juiste kolom.

- 2p 9 Zowel de hoofdtekst 'De wereld is dol op het Nederlandse 'niksen', maar doen we dat wel?' als het tekstfragment geeft verschillende redenen voor het feit dat we niks niet zo gemakkelijk vinden als het klinkt.
- Welke **drie** van onderstaande redenen worden in beide teksten genoemd?
- Noteer de nummers van deze redenen in de uitwerkbijlage.
- 1 Niks doen heeft een negatief imago.
 - 2 Mensen moeten steeds harder en sneller werken.
 - 3 De meeste mensen hebben het gevoel dat ze iets nuttigs moeten doen.
 - 4 Sociale media zorgen ervoor dat je weinig rust krijgt.
 - 5 Om goed te kunnen niks, moet je eerst tijd vrijmaken.
- 1p 10 Zowel de hoofdtekst 'De wereld is dol op het Nederlandse 'niksen', maar doen we dat wel?' als het tekstfragment gaat over niks.
- Hoe is het tekstfragment het best te typeren ten opzichte van de hoofdtekst?
- A als een aanvulling
 - B als een conclusie
 - C als een verklaring
 - D als een voorbeeld

Gun je kind ook eens een teleurstelling

(1) Afgelopen september spanden ouders in Abcoude een rechtszaak aan tegen de basisschool van hun 7-jarige dochter. De reden was onenigheid over de klassenindeling. Het meisje wilde graag bij haar vriendinnen in de groep en bovendien waren de ouders bezorgd dat het pientere kind niet genoeg zou worden uitgedaagd in de klas waarin ze was geplaatst.

(2) Deze ouders lieten de zaak vallen toen ze merkten dat ze de anonimiteit van hun dochter in de pers niet konden garanderen. Zij zijn een voorbeeld van het toenemend aantal vaders en moeders die de school van hun kinderen voor de rechter dagen. Rechtsbijstandsverzekeringen melden onlangs dat het percentage onderwijszaken flink stijgt. Zij zijn wat de Deense psycholoog Bent Hougaard 'curlingouders' noemt: overbeschermende ouders die alle obstakels voor de voeten van hun kinderen proberen weg te vegen, net zoals in de curlingsport met bezems de baan wordt vrijgehouden. Hougaard waarschuwt dat deze kinderen zich daardoor niet volwaardig kunnen ontwikkelen.

(3) Curlingouders gaan op hoge poten naar school om iets voor hun

kind af te dwingen of recht te zetten; ze komen bij juffen en meesters om ieder wissewasje verhaal halen. Ze bemoeien zich langs de lijn met de corrigerende aanwijzingen van de coach en de scheidsrechter, mengen zich in de ruzies van hun kinderen met anderen, bellen woedend op als hun dochter op een feestje een kinderfilm heeft gezien waarvan ze voor het slapengaan moest huilen.

(4) Dat 'curlinggedrag', vaak onbewust en met de beste bedoelingen, komt volgens deskundigen voort uit het toenemend streven van ouders om hun kinderen tegenslag en teleurstelling te besparen. Socioloog Herman Vuijsje en journalist Anneke Groen constateren in hun recentelijk gepubliceerde boek *Eindeloos ouderschap* dat ouders nooit eerder zo bezorgd waren om en toegewijd waren aan hun kinderen. Ouders zijn assertiever, geloven in maakbaarheid, hebben minder kinderen en voelen zich verantwoordelijker voor hun geluk. "Bovendien moet alles leuk zijn", zegt pedagoog Marina van der Wal. "Ouders willen vooral leuke opvoeders zijn."

(5) Een van de consequenties, zeggen deskundigen, is toenemend ongemak om grenzen aan kinderen te stellen. Ontwikkelingspsycholoog Marga Akkerman heeft dat de laatste twintig jaar radicaal zien veranderen. "Regels handhaven kan voor teleurgestelde gezichten zorgen", zegt ze. "Kinderen wenden zich van je af, worden boos, gaan huilen. Dat is ongemakkelijk. Ouders willen graag

vriendjes blijven met hun kinderen en geven daardoor sneller toe.”

80 **(6)** Wat ouders te weinig beseffen, is dat hun gepamper de ontwikkeling van de zelfredzaamheid van kinderen in de weg staat. Van tegenslag kunnen opgroeiende kinderen iets opsteken, of het nu gaat om een nederlaag op het sportveld, een
85 tegenvallend schoolresultaat of ruzie met vriendjes. “Als ouders taken weghouden bij hun kind, ontnemen ze het de mogelijkheid om te leren”, zegt neuropsycholoog en hersen-
90 wetenschapper Jelle Jolles, auteur van *Het tienerbrein*. “Voor de ontwikkeling van kinderen en tieners is het essentieel dat ze veel ervaringen en kennis opdoen. Als een ouder de
95 problemen oplost, kan de jongere de situatie niet zelf aanpassen. Hij kan die oplossingen niet in de hersenen opslaan en zich deze op een later moment dan ook niet herinneren.”

100 **(7)** Daarom is het volgens Jolles zo belangrijk dat kinderen de gelegenheid krijgen om een blauwtje te lopen, een beetje verdriet te hebben, een beetje pijn te hebben, een beetje
105 eenzaam te zijn. “Ook negatieve ervaringen zorgen voor zelfinzicht, voor zelfregulatie¹⁾ en voor empathie²⁾ met anderen. Het helpt ze om stevige volwassenen te worden.
110 Doe je dat niet, dan kweek je óf angstige óf luie kinderen, die verwachten dat anderen dingen voor hen doen.”

(8) Volgens Marina van der Wal blijven kinderen die niet hebben
115 geleerd tegenslag als leerproces te gebruiken, onbewust heel hard ‘mammie’ of ‘pappie’ roepen als het tegenzit. “Ik denk dat ze daardoor gevoeliger worden voor spanning.”

120 **(9)** Als kinderen leren om moeilijke situaties zelf op te lossen, levert dat een gevoel van vertrouwen in eigen

kunnen op. “Controle kunnen nemen op grond van inzicht in jezelf is cruciaal om later stevig in je schoenen te staan”, zegt Jolles.

125 **(10)** Meer vrijlaten dus, die kinderen. Zelf de gelegenheid geven om foutjes te maken. Ouders zouden daarom
130 hun focus moeten verleggen van het nú leuk en gezellig houden naar het zelfstandig maken van kinderen. “Op het moment dat je een baby in je armen houdt, moet je eigenlijk al het beeld voor ogen hebben van een
135 21-jarige adolescent die het huis uitgaat”, stelt Marina van der Wal radicaal. “Als ouder zou je steeds bezig moeten zijn met: ‘Wat zou dit kind op dit moment zelfstandig
140 moeten kunnen?’ Maar we denken in onze cultuur tegenwoordig te veel in het hier-en-nu, en te weinig op de lange termijn.”

145 **(11)** Moeten ouders hun kinderen dan maar helemaal loslaten? Dat ook weer niet. Jolles vergelijkt het begeleiden van kinderen naar zelfstandigheid met hen leren lopen en
150 fietsen. Eerst een loopwagentje geven, zijwieltjes monteren, handje vasthouden, zadel vasthouden en dan pas loslaten. Als kinderen ouder worden, neemt praten die sturende
155 rol over.

(12) Volgens Jolles is feedback van ouders immens belangrijk voor kinderen, zeker voor tieners. Niet het soort gesprek waarin ouders de oplossingen voorschotelen, maar open
160 vragen stellen over hoe het kind iets heeft aangepakt of wil gaan aanpakken. Bijvoorbeeld: ‘Lastige situatie, wat zijn jouw gedachten daar nou over?’ Of: ‘Wat maak je hieruit op?’

165 **(13)** Die feedback zorgt er volgens Jolles voor dat de tiener eerdere ervaringen kan bijslijpen. “En die kleine aanpassingen worden steeds in de

170 hersenen opgeslagen in de vorm van veranderingen in complexe hersennetwerken, net als met fietsen vroeger. Daardoor blijven de ervaringen beschikbaar voor gebruik op een

175 later moment. Ouders moeten de route van hun kinderen niet willen lopen, maar ze kunnen wel helpen de weg te wijzen.”

*naar een tekst van Annemiek Leclaire,
NRC, 15 december 2017*

noot 1 zelfregulatie: het vermogen je emoties te regelen en je eigen gedrag te kunnen sturen
noot 2 empathie: inlevingsvermogen, medeleven

Tekst 2 Gun je kind ook eens een teleurstelling

- 1p 11 Hoe wordt de tekst ingeleid in alinea 1? vooral door
- A een conclusie over het onderwerp van de tekst te trekken
 - B een samenvatting van de tekst te geven
 - C een voorbeeld bij het onderwerp van de tekst uit te werken
 - D het centrale probleem van de tekst te benoemen
- 1p 12 Waarvan zijn “vaders en moeders die de school van hun kinderen voor de rechter dagen” (regels 16-18) een voorbeeld volgens deze tekst?
→ Gebruik één woord uit alinea 2 voor je antwoord. Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1p 13 Boven welke alinea past het kopje ‘Oorzaken curlinggedrag bij ouders’ het best? Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1p 14 Citeer de kernzin van alinea 4.
- 1p 15 In alinea 6 staan de volgende twee zinnen: “Als een ouder de problemen oplost, kan de jongere de situatie niet zelf aanpassen. Hij kan die oplossingen niet in de hersenen opslaan en zich deze op een later moment dan ook niet herinneren.” (regels 94-99)
Welk verband is er tussen deze zinnen?
- A De eerste zin beschrijft een middel; de tweede zin het doel.
 - B De eerste zin noemt een oorzaak; de tweede zin het gevolg.
 - C De tweede zin geeft een tegenstelling bij de eerste zin.
 - D De tweede zin geeft een voorbeeld bij de eerste zin.
- 2p 16 Geef van de beweringen in de uitwerkbijlage aan of deze juist of onjuist zijn op basis van alinea’s 4, 5 en 6.
→ Zet in de uitwerkbijlage een kruis in de juiste kolom.
- 1p 17 In alinea 7 zegt Jolles: “Doe je **dat** niet, dan kweek je óf angstige óf luie kinderen, die verwachten dat anderen dingen voor hen doen.” (regels 110-112)
→ Wat bedoelt Jolles met het vetgedrukte ‘dat’? Noteer je antwoord in de uitwerkbijlage.
- 1p 18 Wat is het verband tussen alinea’s 6, 7 en 8 enerzijds en alinea 9 anderzijds?
Alinea 9 geeft
- A een reden bij alinea’s 6, 7 en 8.
 - B een samenvatting van alinea’s 6, 7 en 8.
 - C een tegenstelling bij alinea’s 6, 7 en 8.
 - D een toelichting bij alinea’s 6, 7 en 8.

- 1p **19** “Ouders zouden daarom hun focus moeten verleggen van het nú leuk en gezellig houden naar het zelfstandig maken van kinderen.”
(regels 129-132)
In alinea 5 wordt een nadelig gevolg beschreven van een opvoeding waarbij alles leuk en gezellig moet zijn.
→ Welk nadelig gevolg van deze opvoeding voor ouders staat er in deze alinea? Citeer het zinsgedeelte waarin het nadelige gevolg voor ouders staat.
- 1p **20** In alinea’s 12 en 13 gaat Jolles in op het geven van feedback door ouders. Waarom is dit volgens hem zo belangrijk voor tieners? omdat feedback uiteindelijk leidt tot
- A continue aanpassingen in de hersennetwerken van jongeren
 - B ervaringen die op een later moment gebruikt kunnen worden
 - C gesprekken met open vragen in plaats van voorgeschotelde oplossingen
 - D zelfredzame kinderen die hun leven invulling geven zonder hun ouders
- 1p **21** Citeer de zin uit alinea 12 of alinea 13 die de belangrijkste boodschap van Jolles weergeeft.

De 'Oktober Woonmaand' is voor vele Nederlanders het startsein om het huis opnieuw in te richten of leuke woonaccessoires aan te schaffen. Miljoenen mensen wereldwijd hebben andere woonzorgen. Zo heeft één op de drie mensen geen toilet en één op de tien heeft geen toegang tot veilig drinkwater. In landen als Oeganda, met veel mensen op de vlucht, zijn voorzieningen voor schoon drinkwater en sanitair niet vanzelfsprekend. Met uw gift kan het Rode Kruis deze mensen helpen.

Geef via rodekruis.nl of op IBAN NL83 INGB 0000 00 6868
Geef op giro 6868.

*naar een advertentie in NRC Het Blad,
oktober 2018*

Tekst 3 Een designkraan maakt het helemaal af

- 1p 22 De foto in deze advertentie trekt de aandacht van de lezer.
Welke andere belangrijke functie heeft de foto in deze advertentie?
- A De foto ondersteunt de inhoud van de tekst.
 - B De foto is nodig om de tekst te kunnen begrijpen.
 - C De foto voegt nieuwe inhoudselementen aan de tekst toe.
 - D De foto zorgt voor versiering van de tekst.
- 1p 23 Welke **twee** zinnen vormen een sterke tegenstelling met de foto?
Noteer de nummers van deze zinnen in de uitwerkbijlage.
- 1 De 'Oktober Woonmaand' is voor vele Nederlanders het startsein om het huis opnieuw in te richten of leuke woonaccessoires aan te schaffen.
 - 2 In landen als Oeganda, met veel mensen op de vlucht, zijn voorzieningen voor schoon drinkwater en sanitair niet vanzelfsprekend.
 - 3 Miljoenen mensen wereldwijd hebben andere woonzorgen.
 - 4 Zo heeft één op de drie mensen geen toilet en één op de tien heeft geen toegang tot veilig drinkwater.
 - 5 Een designkraan maakt het helemaal af.
- 1p 24 Het belangrijkste doel van deze advertentie is de lezer aansporen.
Waartoe wil de advertentie de lezer aansporen?
- A om bij het kopen van woonaccessoires ook meteen te doneren aan het Rode Kruis
 - B om in de 'Oktober Woonmaand' zijn huis opnieuw in te richten
 - C om geld over te maken op de rekening van het Rode Kruis
 - D om waterpompen, latrines, jerrycans en waterzuiveringstabletten aan het Rode Kruis te doneren
- 1p 25 Een opvallende opmaak van een advertentie kan verschillende doelen hebben. In deze advertentie staat een cirkel met tekst.
→ Geef aan welke **twee** doelen de opmaak met de cirkel hier heeft.
Noteer de nummers van deze doelen in de uitwerkbijlage.
- 1 De cirkel benadrukt het doel van de hoofdtekst.
 - 2 De cirkel nodigt uit om de bijbehorende tekst te lezen.
 - 3 De cirkel trekt extra de aandacht van de lezer.
 - 4 De cirkel vult een saaie plek op de foto op.

Nooit meer in de rij voor de kassa?

(1) Hatsiekidee, een kopje koffie van het huis. Bied studenten iets gratis aan en ze doen wat je van hen vraagt. Dat is de redenering van Erwin Binneveld, eigenaar van Spar University (supermarkt) in de Hogeschool Utrecht. Sinds woensdag wil Binneveld dat zijn klanten zelf hun boodschappen scannen én zelf afrekenen met hun mobiele telefoon. De studenten krijgen een kopje koffie en zijn sneller klaar, Spar bespaart kosten en, als de kassa's ooit helemaal weg kunnen, vierkante meters.

(2) Met vallen en opstaan experimenteert een hele rij detailhandelaren, techneuten en financiële dienstverleners met oplossingen voor vermeende ongemakken in het dagelijks betalingsverkeer. Het doel lijkt het overweldigende succes te evenaren van contactloos pinnen, dat sinds zijn introductie in 2013 gestaag contant geld verdringt als voornaamste betaalmiddel. Het laboratorium voor al die nieuwe betaalmethoden is de detailhandel en in het bijzonder de supermarkt.

(3) Zo kunnen klanten van veel vestigingen van Albert Heijn To Go al langer zelf hun boodschappen met de mobiele telefoon scannen. Toch eindigt die klus nu nog aan een (onbemande) kassa waar de klant de inhoud van zijn mandje met een pinpas moet afrekenen.

(4) Spar University, die zeven vestigingen heeft op Nederlandse universiteiten en hogescholen, gaat nu een stapje verder door de kassa helemaal uit het proces te verwijderen. Klanten betalen via de bekende betaalapp

Tikkie. Wel moeten klanten daarna langs een scanner om de code te laten zien die ze bij het afrekenen op hun mobiel hebben ontvangen. Als straks steeds meer klanten overgaan op kassaloos betalen, dan ontstaan bij die scanner ongetwijfeld opnieuw wachtrijen.

(5) Vanaf de zomer zet Albert Heijn To Go de volgende stap: winkelen zonder enig betaalmoment. Tijdens het winkelen tikt de klant met zijn naam gestelde 'tap-to-go'-pas of met zijn mobiel tegen de prijskaartjes van de gekochte artikelen en loopt daarna doodleuk naar buiten. Tien minuten later schrijft Albert Heijn het geld van de betaalrekening af. Een Amsterdamse vestiging wordt de eerste, de andere 75 Albert Heijn To Go's moeten in de maanden daarna volgen.

(6) Spar University-eigenaar Binneveld zegt dat het kassaloos betalen nu nog vooral op basis van vertrouwen gebeurt. Kwaadwillenden kunnen stiekem een extra croissantje in hun mandje doen en ermee naar buiten wandelen. Ook bij Albert Heijns tap-to-go kan iemand zonder al te veel moeite vijf flesjes water scannen en er zes in zijn mandje stoppen.

(7) Een woordvoerder van Albert Heijn redeneert andersom: "Onze To Go-vestigingen zitten vaak op stations of drukke knooppunten en daar heeft de klant haast. Wij gaan ervan uit dat we meer spullen verkopen door klanten echt tijdwinst te bieden: binnen 20 seconden naar binnen en weer naar buiten. De winst in

85 klandizie weegt volgens ons zwaar-
der dan de mogelijkheid dat er eens
wat misgaat.”

(8) De inmiddels bekende zelfscan-
kassa's blijven voorlopig nog
90 bestaan. “Maar”, zegt Albert Heijn
To Go-directeur Jan-Willem
Dockheer, “als straks in een bepaald
filiaal niemand meer bij de zelfscan-
kassa's staat, omdat tap-to-go zo
95 ontzettend goed werkt, kan ik me
voorstellen dat we die weghalen. Een
servicebalie blijft er altijd.”

(9) Betalen via een app is handig,
maar een complete betaalrevolutie is
100 het nog niet. De vraag is immers of
het afrekenen het belangrijkste knel-
punt is. Een krentenbol met je mobiel
scannen en al lopend afrekenen is
reuzemakkelijk. Maar wie op zater-
105 dag met een kind aan de hand zijn
winkelwagentje vollaadt met gezins-
boodschappen, te midden van drie-
honderd andere klanten, heeft wel-
licht geen zin om ieder pakje boter
110 zelf te scannen. Dat kan een kassa-
medewerker veel sneller. Op dit
moment zijn de kassaloze betaal-
methoden vooral een aanvulling op
het pinnen, geen vervanging daar-
115 van.

(10) De kassaloze toekomstdroom
komt, zoals vaker, uit de Amerikaan-
se techindustrie. In Seattle opende in
januari de eerste Amazon Go. Daar
120 haalt de klant bij binnenkomst één
keer zijn telefoon langs een paaltje,
daarna is er geen contact-, scan- of
betaalmoment meer. De klant pakt
wat hij nodig heeft en vertrekt. Even
125 later stuurt Amazon een bon en

incasseert het verschuldigde bedrag
van de betaalrekening of creditcard
die bij het bedrijf bekend is.

(11) Prachtig, maar peperduur.

130 Techgigant Amazon krijgt dit kunst-
stukje voor elkaar, doordat de winkel
in Seattle tjokvol zit met camera's,
gewichtssensoren en andere
observatietechnologie. Geavanceer-
135 de computers, die patronen en per-
sonen herkennen, verwerken al die
informatie tot een factuur en een
automatische incasso. Dat is een
leuke stunt van Amazon, maar het
140 kost een vermogen. Knappe super-
marktmanager die dat winstgevend
weet te maken.

(12) Bovendien: eerst maar eens
kijken hoe de Spar University-app het
145 doet. Op de Utrechtse Hogeschool
pakt een studente woensdag rond
het middaguur haar mobiel, scant
een flesje vitaminewater, en ... hele-
maal niets. Fronsend buigt een drie-
150 tal medewerkers van Spar University
zich over haar iPhone, die het flesje
wel scant, maar niet in rekening
brengt. “Dat is gek. Zojuist deed hij
het nog”, zegt een medewerker,
155 terwijl een van de app-ontwikkelaars
direct verdwijnt om het systeem zo
snel mogelijk te repareren.

(13) In de lunchpauze, als de logope-
die- en verpleegkundestudenten
160 samendrommen voor pistoletjes en
salades, is het nog wachten op een
functionele update van de Spar
University-app. Ondertussen klinkt
weer het vertrouwde geluid van de
165 zelfscankassa: ‘biep, bieep, bieep’ en
pinnen maar.

*naar een tekst van Remco Andersen,
de Volkskrant, 5 april 2018*

Tekst 4 Nooit meer in de rij voor de kassa?

- 1p 26 Hoe wordt de tekst ingeleid in alinea 1?
- A met de aanleiding voor dit artikel over nieuwe betaalmethoden
 - B met een beschrijving van problemen met de huidige betaalmethoden
 - C met een conclusie over een nieuw experiment met betaalmethoden
 - D met een mening over de huidige en de nieuwe betaalmethoden
- 1p 27 Alinea's 1 en 2 hebben een gezamenlijk deelonderwerp. Wat is het onderwerp van deze alinea's?
- A belemmeringen in het betalingsverkeer
 - B experimenteren met innovatieve betaalmanieren
 - C Spar University in de Hogeschool Utrecht
 - D succes van contactloos pinnen
- 1p 28 "Zo kunnen klanten van veel vestigingen van Albert Heijn To Go al langer zelf hun boodschappen met de mobiele telefoon scannen. Toch eindigt die klus nu nog aan een (onbemande) kassa waar de klant de inhoud van zijn mandje met een pinpas moet afrekenen." (regels 29-36)
Wat is het verband tussen deze zinnen?
Er is sprake van een
- A opsomming.
 - B tegenstelling.
 - C toelichting.
 - D voorwaarde.
- 1p 29 "Als straks steeds meer klanten overgaan op kassaloos betalen, dan ontstaan bij die scanner ongetwijfeld opnieuw wachtrijen." (regels 46-50)
In deze zin is er sprake van een voorwaarde.
→ Aan welk(e) signaalwoord(en) herken je deze voorwaarde?
Noteer dit woord/deze woorden in de uitwerkbijlage.
- 1p 30 Volgens de tekst zijn er inmiddels verschillende betaalmethoden in gebruik en zijn er nieuwe betaalmethoden in opkomst. Welke methode wordt (binnenkort) gebruikt door zowel Spar University als Albert Heijn To Go, volgens alinea's 3, 4 en 5?
- A afrekenen met je pinpas
 - B betalen met je mobiele telefoon
 - C controle door een codescanner
 - D gebruik van een bemande kassa
- 1p 31 In alinea 6 staat dat kassaloos betalen kan leiden tot diefstal. In alinea 7 geeft de woordvoerder van Albert Heijn een tegenargument hiervoor.
→ Geef in eigen woorden in de uitwerkbijlage aan wat zijn tegenargument is. Gebruik hiervoor maximaal 20 woorden.

- 1p 32 “Betalen via een app is handig, maar een complete betaalrevolutie is het nog niet. De vraag is immers of het afrekenen het belangrijkste knelpunt is.” (regels 98-102)
Wat gebeurt er in deze zinnen?
- A Er wordt een kanttekening geplaatst bij het succes van de nieuwe betaalapp.
 - B Er wordt een tegenstelling gegeven tussen betalen met app en gewoon afrekenen.
 - C Er wordt een uitleg gegeven bij het probleem met het moderne afrekenen.
 - D Er wordt een vraag gesteld over de haalbaarheid van de nieuwe betaalapp.
- 1p 33 Waarom zijn de kassaloze betaalmethoden vooral een aanvulling op het pinnen en geen vervanging daarvan?
Baseer je antwoord op de informatie uit alinea 9.
Vul de zin in de uitwerkbijlage aan en gebruik zelf nog maximaal 20 woorden.
- 1p 34 Waar wordt in alinea’s 10, 11 en 12 vooral de nadruk op gelegd?
- A op factoren die een rol spelen bij het slagen van het nieuwe betaalsysteem
 - B op nieuwe taken voor winkelmedewerkers en -managers
 - C op positieve gevolgen van de nieuwe betaaltechnologie
 - D op winkels die aangepast moeten worden voor kassaloos betalen
- 1p 35 Hoe wordt de tekst in alinea’s 12 en 13 afgesloten?
- A door een nieuwe vraag te stellen over de betaalapp
 - B door een samenvatting te geven van de diverse betaalmethoden
 - C door een kritische blik te werpen op een toekomst zonder kassa’s
 - D door nader te kijken naar het Spar-voorbeeld uit alinea 1
- 1p 36 Met welk doel is deze tekst geschreven?
De tekst wil de lezer vooral
- A aansporen om gebruik te maken van nieuwe betaalmethoden.
 - B informatie geven over de ontwikkeling van nieuwe betaalmethoden.
 - C overtuigen dat de nieuwe betaalmethoden niet goed werken.
 - D uitleg geven over het gebruik van nieuwe betaalmethoden.

Schrijfpdracht

Je school maakt in de aula gebruik van een cateraar om eten en drinken te verkopen aan de leerlingen. De cateraar heeft een lekker en erg uitgebreid assortiment en veel leerlingen kopen dan ook wat te eten of te drinken in de pauzes. Iedereen moet met contant geld betalen of pinnen, waardoor er in de pauzes lange wachtrijen ontstaan. De leerlingen zijn erg ontevreden over deze situatie, omdat ze veel tijd van hun pauze kwijt zijn aan wachten.

In de les Nederlands is laatst de tekst 'Nooit meer in de rij voor de kassa?' behandeld. Je hebt hierdoor een goed beeld gekregen van de mogelijkheden van kassaloos betalen (zoals via een betaalapp, scannen met je mobiel of een op naam gesteld pasje), maar ook van de nadelen ervan. Je hebt daardoor wel een idee over hoe de situatie bij de cateraar in de pauzes kan worden verbeterd.

Je legt je idee voor aan de directeur van je school en hij raadt je aan een e-mail aan Marcel Burgers, de cateraar, te sturen. In deze e-mail geef je jouw mening over de situatie bij de cateraar en leg je jouw idee uit om deze situatie te verbeteren. Je geeft een mogelijk voordeel en een mogelijk nadeel van jouw oplossing. Ten slotte vermeld je wat je hoopt te bereiken met je e-mail. Je vraagt de cateraar of hij je een reactie met zijn mening over jouw idee wil sturen. Van de directeur krijg je het e-mail-adres.

13p **37 Opdracht**

Schrijf een zakelijke e-mail naar de cateraar, de heer Marcel Burgers. Een aantal gegevens is al voorgedrukt in de uitwerkbijlage. Vermeld het onderwerp van je e-mail in de onderwerpregel.

Gebruik voor jouw e-mail de gegevens op de vorige bladzijde en eventueel de tekst 'Nooit meer in de rij voor de kassa?'. Gegevens die niet in de opdracht staan, moet je zelf bedenken.

Besteed in jouw e-mail aandacht aan de volgende punten:

- de aanleiding om de e-mail te schrijven: de situatie met betalen bij de cateraar in de pauzes;
- jouw mening over deze situatie;
- een voordeel van de huidige situatie;
- een nadeel van de huidige situatie;
- jouw idee om deze situatie te verbeteren;
- een mogelijk voordeel van deze oplossing;
- een mogelijk nadeel van deze oplossing;
- wat je hoopt te bereiken met je e-mail;
- je verzoek aan de cateraar om een reactie.

Sluit je e-mail af met 'Met vriendelijke groet,' of met 'Hoogachtend,' en je eigen voor- en achternaam.

Let op: Zorg ervoor dat je tekst minimaal uit 100 woorden bestaat. Bij minder dan 100 woorden krijg je geen punten voor taalgebruik.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.